

Juroš, Mateja

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:711557>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-09-29**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Stručni preddiplomski studij (Računovodstvo)

Mateja Juroš

EKONOMSKA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Završni rad

Osijek, rujan 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Stručni preddiplomski studij (Računovodstvo)

Mateja Juroš

EKONOMSKA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Završni rad

Kolegij: Ekonomika narodnog gospodarstva

JMBAG: 0010185349

e-mail: mateja_7190@hotmail.com

Mentor: izv. prof. dr. sc. Dražen Čučić

Osijek, rujan 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Professional Undergraduate Study (Accounting)

Mateja Juroš

ECONOMIC POLICY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Final paper

Osijek, September, 2022.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Juroš Mateja

JMBAG: 0010185349

OIB: 77357746001

e-mail za kontakt: mateja_7190@hotmail.com

Naziv studija: Stručni preddiplomski studij Računovodstvo

Naslov rada: Ekonomska politika Republike Hrvatske

Mentor/mentorica diplomskog rada: izv.prof.dr.sc. Dražen Ćučić

U Osijeku, rujan 2022. godine

Potpis

Mateja Juroš

Ekonomska politika Republike Hrvatske

SAŽETAK

Ekonomska politika je skup mjera i akcija koje država i njeni subjekti koriste u svrhu provođenja razvojnih ciljeva. Njezino djelovanje je podijeljeno na mnoge sfere gospodarstva te uvjetovano zbog toga razlikujemo mnoge instrumente kojima postižu ciljeve. U glavne ubrajamo fiskalnu koja predstavlja ekonomske odluke vlade, odnosno prikupljanje novca u državnu blagajnu i njeno trošenje, te monetarnu kojoj je u cilju održati stabilnost cijena dobara i usluga koje kupujemo. Dalje razlikujemo vanjskotrgovinsku politiku koja predstavlja reguliranje područja razmjene roba i usluga sa inozemstvom, te politiku dohotka i cijena kojom se reguliraju nadnice i cijene. Navest ćemo razne utjecaje i poteškoće kroz koje je Hrvatska prošla, od rata do pandemije te kako je to utjecalo na njeno gospodarstvo i cijene. Kao kraj istraživanja prikazat će se postupak kojim Hrvatska ulazi u europodručje uvođenjem eura kao službene valute te prednosti koje donosi.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, ekonomske politike, inflacija, euro

Economic policy of the Republic of Croatia

ABSTRACT

Economic policy is a set of measures and actions that the state and its subjects use for the purpose of implementing development goals. Its activity is divided into many spheres of the economy, and due to this, we distinguish many instruments with which they achieve their goals. We mainly include the fiscal one, which represents the government's economic decisions, that is, the collection of money into the state treasury and its spending, and the monetary one, whose goal is to maintain the stability of the prices of the goods and services we buy. We further differentiate between the foreign trade policy, which represents the regulation of the area of exchange of goods and services with foreign countries, and the income and price policy, which regulates wages and prices. We will list various influences and difficulties that Croatia went through, from the war to the pandemic, and how this affected its economy and prices. At the end of the research, the process by which Croatia enters the euro area by introducing the euro as the official currency and the advantages it brings will be presented.

Key words: Republic of Croatia, economic policies, inflation, euro

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	2
3. Demografska i gospodarska pozadina i trendovi	3
3.1. Demografska slika.....	3
3.2. Politička i gospodarska situacija.....	4
4. Pojam i sadržaj ekonomske politike	6
4.1 Pojam ekonomske politike.....	6
4.2 Komponente ekonomske politike.....	7
5. Ciljevi i nositelji ekonomske politike	7
5.1 Ciljevi ekonomske politike.....	7
5.2 Nositelji ekonomske politike.....	9
6. Instrumenti i mjere ekonomske politike	10
6.1. Monetarna politika.....	11
6.2. Fiskalna politika.....	12
6.3. Politika ekonomskih odnosa sa inozemstvom (vanjskotrgovinska politika).....	14
6.4. Politika dohodaka.....	15
6.5. Politika tržišta i cijena.....	16
7. Inflacija i utjecaj inflacije na cijene	17
7.1 Problemi hrvatskog gospodarstva.....	17
8. Ekonomski izgledi RH	21
8.1. Eurozona.....	22
8.2. Ulazak Hrvatske u eurozonu.....	23
8.3. Prednosti eura.....	25
9. Zaključak	27
Literatura.....	28
Popis grafikona, tablica i slika.....	29

1. UVOD

Završni rad na temu Ekonomska politika Republike Hrvatske obrađuje politike usmjerene ostvarivanju donesenih ciljeva utemeljenih na teorijskim načelima i praktičnim potrebama gospodarstva, odnosno države i društva. U prvom dijelu rada prikazujemo sveukupnu sliku Hrvatske, od njene demografske do političke i gospodarske slike. Nadalje se navodi kako ekonomsku politiku čine ciljevi, nositelji i instrumenti. Pod ciljeve podrazumijevamo razne mjere i odluke koje država i drugi službenici koriste u ostvarivanju razvoja. Nositelji ekonomske politike su subjekti (organi) koji neposredno utječu na utvrđivanje i provođenje ciljeva ekonomske politike. To su najčešće državna i kvazi državna tijela (središnje i lokalne vlade, središnja banka, organizacije osiguranja, itd.) Kao instrumente ekonomske politike navodimo alate kojima nositelji ekonomske politike ostvaruje makroekonomske ciljeve. U glavne ubrajamo fiskalnu koja predstavlja ekonomske odluke vlade, odnosno prikupljanje novca u državnu blagajnu i njeno trošenje, te monetarnu kojoj je u cilju održati stabilnost cijena dobara i usluga koje kupujemo. Dalje razlikujemo vanjskotrgovinsku politiku koja predstavlja reguliranje područja razmjene roba i usluga sa inozemstvom, te politiku dohotka i cijena kojom se reguliraju nadnice i cijene. Nakon toga ćemo pojasniti pojam inflacije i njen utjecaj koji ima na životni standard građana. Posljednje dvije godine Hrvatsku pogađaju poteškoće u opskrbnim lancima koji utječu na cijene energenata i sirovina posebno uzrokovane pandemijom korona virusa te ratom u Ukrajini. Sve to pogađa cijene osnovnih životnih potreba te dovodi do smanjena kupovne moći građana. U zadnjem dijelu ćemo se osvrnuti na ulazak Hrvatske u eurozonu te prednosti koje donose ista.

2. METODOLOGIJA RADA

Rad na temu Ekonomske politike Republike Hrvatske pisan je sa ciljem upoznavanja sa različitim metodama i instrumentima kojima se potiče rast gospodarstva. U izradi ovog završnog rada su korišteni sekundarni podaci, prikupljeni na internetskim portalima i stranicama te iz raznih stručnih literatura. U korištenoj literaturi nalazimo različite klasifikacije znanstvenih metoda. Tako razlikujemo podjele na: opće i posebne znanstvene metode, logičke, filozofske, eksplikacije, tehničke, itd.), te se u svakom znanstvenom radu nalazi kombinacija različitih metoda s kojima se osiguravaju bolja provjera rezultata, veća sigurnost i točnost. Metode korištene pri izradi ovog rada su:

- metoda sinteze (postupak u kojem se pojedinačni dijelovi ili jednostavnije misaone tvorevine povezuju u cjelinu)
- metoda analize (postupak raščlanjivanja pojava ili ideja te složenih predmeta na sastavne elemente)
- metoda deskripcije (opisivanja predmeta i pojava te njihovih veza i odnosa, bez znanstvenog objašnjavanja i tumačenja)
- metoda indukcije (omogućuje spoznaju novih činjenica i zakonitosti na osnovu pojedinačnih slučajeva i saznanja)
- metoda dedukcije (postupak zaključivanja polazeći od općih načela i stavova na temelju kojih dolazimo do pojedinačnih spoznaja)

3. Demografska i gospodarska pozadina i trendovi

3.1. Demografska slika

Hrvatska prema popisu stanovništva iz 2011. godine ima 4,3 milijuna stanovnika, iako je površinom približno dvostruko veća od Belgije gotovo je trostruko manje naseljena. S gustoćom naseljenosti od 76 st./km² Hrvatska je u rangu sa zemljama poput Norveške, Finske, Litve, Latvije, Irske i Bugarske. Na razvoj stanovništva je u proteklih 150 godina utjecalo mnogo faktora, od intenzivnog iseljavanja u europske i prekomorske zemlje, do domovinskog i svjetskog rata. Broj stanovništva je rastao osobito potkraj 19. stoljeća kada je Hrvatska ušla u prvu etapu demografske tranzicije. No već početkom 20. stoljeća se iseljavanje povećava te se s time stopa porasta stanovništva ujedno i smanjuje, te se nakon izbijanja Prvog svjetskog rata i pojavom epidemije španjolske gripe prvi puta smanjuje broj stanovništva.

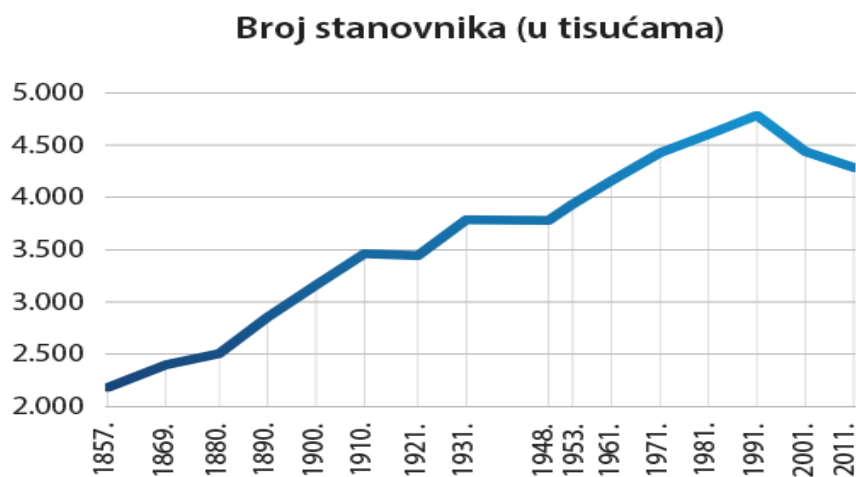
Drugo smanjenje stanovništva dolazi ponovnim ratnim zbivanjima nakon blagog oporavka 1920-ih. Smanjena stopa nataliteta te odlazak na „privremeni rad“ usporavalo je porast stanovništva te je stanovništvo u razdoblju od 1960-ih do 1980-ih ubrzano prošlo kroz demografsku tranziciju.

Hrvatska je 1990-ih prošla kroz Domovinski rat te sa oslabljenom produktivnom bazom stanovništva prijelazom iz 20. u 21. stoljeće prošla kroz treće smanjenje stanovništva. Nakon što je pristupila Europskoj uniji u Hrvatskoj se pojačalo iseljavanje u druge države, ponajviše u Irsku, Njemačku i Austriju. Prema službenoj procjeni je u Hrvatskoj 2020. godine živjelo 4,05 miliona stanovnika, s gustoćom naseljenosti od 72 st./km².

Dugotrajna depopulacija dovela je do povećanog socijalnog i ekonomskog opterećenja državnog proračuna na područja mirovinskog, zdravstvenog i socijalnog zbrinjavanja starijih uslijed povećane potrebe za skrbi ostarjelog stanovništva zbog smanjenja radno sposobnog stanovništva koje stvara nove naraštaje. Suvremena demografska slika je osim po smanjenu broja stanovnika u mnogočemu slična onoj ostalih članica Europske unije kao npr. procesi starenja, prirodna depopulacija te prostorna polarizacija. Stanovništvo sve brže stari te je životna dob produljena na 81 godinu za žene i 75 godina za muškarce. Prosječna starost se prije šezdesetak godina s 30,7 godina povisila na 43,4 godine.

Gotovo četvrtina stanovnika Hrvatske (24%) je u dobi od 60 i više godina, a taj udio je prije pedesetak godina iznosio 12%. Nadalje, početkom 1960-ih stanovništvo osnovnoškolske dobi činilo je 27% ukupnog stanovništva a taj udio danas iznosi tek 15%. Prirodnom depopulacijom stanovništva (više umrlih nego rođenih), te padom broja djece Hrvatska se također svrstava uz bok ostalih Europskih zemalja.

Grafikon 1. Opće kretanje stanovništva Hrvatske 1857-2011.

Izvor: preuzeto u cijelosti- (<https://croatia.eu/index.php?view=article&lang=1&id=14>, pristupljeno:17.07.2022)

Graf 1. prikazuje kretanje broja stanovništva u tisućama počevši sa 1857. godinom pa sve do 2011. Prikazuje rast i smanjene broja stanovnika uzrokovanih raznim promjenama kroz koje je Hrvatska prošla, uzrokovane ratovima, migracijama i drugim čimbenicima.

3.2. Politička i gospodarska situacija

Tijekom gotovo tri desetljeća neovisnosti Hrvatska je morala proći kroz izazovnu političku i gospodarsku tranziciju. Hrvatska je na početku svoje neovisnosti 1991.-1995. morala voditi rat za neovisnost (u Hrvatskoj nazvan Domovinski rat) protiv Srbije i Jugoslavenske narodne armije (JNA) kojom dominira Srbija s oko 50 milijardi dolara ratne štete. Od 1990. godine u Hrvatskoj je održano nekoliko parlamentarnih izbora. Spektar političkih stranaka sličan je većini drugih europskih zemalja s socijaldemokratima i kršćanskim demokratima kao

najvažnijim političkim snagama. Na posljednjim parlamentarnim izborima 2016. rezultati su bili u korist HDZ-a sa 61 zastupničkim mjestom u parlamentu, dok je Narodna koalicija (SDP, HNS, HSU, HSS) osvojila 54 mjesta. Krajem 2019. i početkom 2020. održani su predsjednički izbori. U drugom krugu u siječnju 2020. godine Zoran Milanović pobijedio je s 52,66 % glasova i izabran za 5. predsjednika Republike Hrvatske od svoje neovisnosti. Dosadašnja predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović nije ponovno izabrana za drugi mandat. Gospodarska tranzicija iz centraliziranog, planskog gospodarstva, dominantnog u komunističkom dobu, u slobodno tržišno orijentirano gospodarstvo predstavlja još jedan veliki izazov za Republiku Hrvatsku. Hrvatska se nakon zabrane planiranog gospodarstva suočila s problemom viška zaposlenih u javnim poduzećima, povećanjem deindustrijalizacije i gubitkom tržišta. Hrvatsko socijalističko i polu tržišno gospodarstvo je nakon raspada Jugoslavije pretvoreno u sustav utemeljen na privatnom vlasništvu i otvorenom tržišnom gospodarstvu. Ta je tranzicija odgođena i otežana agresijom na Hrvatsku i prilagodbom gospodarskih politika potrebama obrane. Gospodarski razvoj bio je opterećen velikom količinom ratne štete (procijenjene 1999. na 37,1 milijardi USD – 160 % BDP-a), što je također otežalo transformaciju i privatizaciju. Nadalje, gospodarska kriza snažno je pogodila Hrvatsku i neutralizirala napredak gospodarskog razvoja. U 2009. BDP se smanjio za 6,9 %. Hrvatska je 2015. izašla iz razdoblja recesije, a stopa rasta realnog BDP-a iznosila je 1,6 %. Gospodarstvo Hrvatske uglavnom je uslužno gospodarstvo koje čini 66,8 % BDP-a. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u 2000. BDP po stanovniku iznosio je 5,494 EUR (BDP po stanovniku u PPS-u iznosio je 48,9), a 2016. 11,184 (61,0). Republika Hrvatska je 2015. potrošila 4,8 % BDP-a na obrazovanje, što je nešto niže od prosjeka EU-a.

Prema popisa 2011. razina obrazovanja odraslog stanovništva je sljedeća:

- Nema školstva (1,7 %)
- 1 – 3 stupnja osnovnog obrazovanja (1,0 %)
- 4 – 7 stupnjeva osnovnog obrazovanja (6,9 %)
- Osnovnoškolsko obrazovanje (21,3 %)
- Srednjoškolsko obrazovanje (52,6 %)
- Visoko obrazovanje (16,4 %)
- Nepoznato (0,2 %). (Population: demographic situation, languages and religions, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/croatia/political-and-economic-situation>, pristupljeno: 27.06.2022)

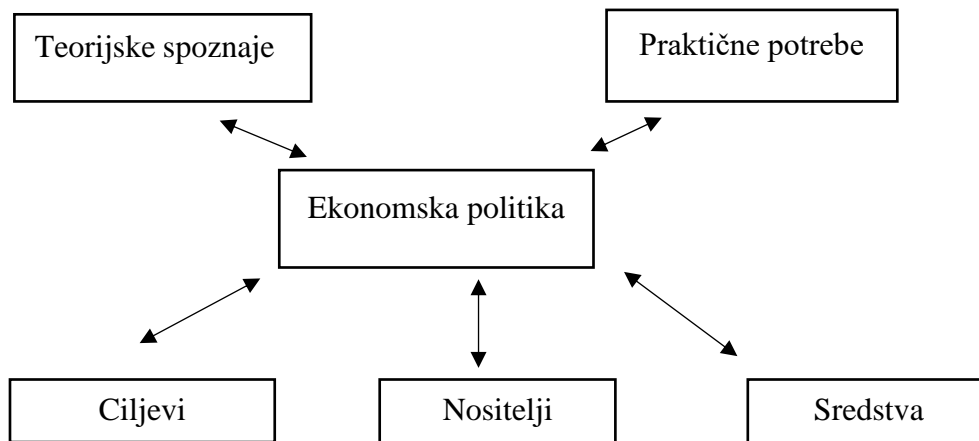
4. Pojam i sadržaj ekonomske politike

4.1 Pojam ekonomske politike

Prema Crkvencu (1997;6) Ekonomska politika obrađuje politike usmjerene ostvarivanju donesenih ciljeva utemeljenih na teorijskim načelima i praktičnim potrebama gospodarstva, odnosno države i društva

Etimološko značenje riječi ekonomska politika dolazi od grčkih riječi OIKOS- kuća, gazdino, grad i NOMOS- red, pravilo, zakon i latinske riječi POLITICA- državni poslovi. Za ekonomsku politiku i njezin sadržaj bitni su ciljevi razvoja, subjekti ekonomske politike i sredstva te politike kojima se ostvaruju ciljevi. To su njezina osnova.

Grafikon 2. Temelji ekonomske politike

Izvor: U cijelosti preuzeto Crkvenac M. (1997; 7). Ekonomska politika. Zagreb: Informator.

Grafikon 2. prikazuje koji su najbitniji elementi potrebni ekonomskoj politici, odnosno iz kojih elemenata proizlazi.

Ekonomske politike su sve ekonomske političke akcije u nekoj zemlji, odnosno skup znanja i principa kojima se vodi država ili neki od njezinih organa u ostvarivanju ekonomskih ciljeva.

Prema Crkvencu (1997; 7) moguće je razlikovati tri sadržaja ekonomskih politika:

- mjere u nadležnosti države odnosno uže ekonomske politike
- uža ekonomska politika koja uz netom navedeno sadrži i aktivnosti izvan klasične državne nadležnosti (npr. lokalna samouprava)
- politika koja uz već navedeno obuhvaća i elemente ekonomskog razvoja odnosno šira ekonomska politika

4.2 Komponente ekonomske politike

Ekonomsku politiku čine:

1. Ciljevi ekonomske politike
2. Nositelji ekonomske politike
3. Instrumenti ekonomske politike

5. Ciljevi i nositelji ekonomske politike

5.1 Ciljevi ekonomske politike

Prema Crkvencu (1997; 10) ciljevi ekonomske politike izvode se iz koncepcije razvoja, te iz ekonomske teorije, ekonomike i ekonomskih značajki konkretnog gospodarstva. Ekonomska politika polazi od zakonitosti ekonomskog razvoja koje teorija otkriva i objašnjava, ujedno i od konkretnih uvjeta na koje se odnosi i s kojima će ostvarivati šire postavljene ciljeve. Utvrđeni ciljevi su rezultat političkih procesa.

Prema Crkvencu (1997; 10) ciljeve ekonomske politike dijelimo na dugoročne ili pak kratkoročne. Dugoročniji ciljevi se u pravilu odnose na srednjoročno razdoblje, te predstavljaju etapne ciljeve u dugoročnom ostvarivanju politike razvoja. Standardno ti su ciljevi: puna zaposlenost, ekonomski rast i razvoj, ekonomska stabilnost, strukturno prilagođavanje, razini i potrebama razvoja prilagođena bilanca ekonomske razmjene s inozemstvom, ujednačavanje stupanja regionalne razvijenosti, motivacijski usmjerena raspodjela s odgovarajućim kretanjima pojedinih agregata i drugo. Pritom se na umu imaju učinci koji se postižu u ostvarivanju svakog od tih ciljeva kao i njihova međusobna uvjetovanost.

Tablica 1. Klasifikacija ciljeva ekonomske politike

Dugoročni (strukturni) ciljevi	Kratkoročni (konjunktorni) ciljevi
<p>1. Glavni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekspanzija proizvodnje (Privremeni rast) - Pобољшanje alokacije faktora proizvodnje - Zadovoljavanje kolektivnih potreba - Pобољшanje u raspodijeli dohotka i bogatstva - Zaštita i stimuliranje razvoja pojedinih područja i grana privrede <p>2. Sporedni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pобољшanje modela osobne potrošnje - Sigurnost opskrbe - Povećanje veličine i poboљшanje strukturne populacije - Skraćenje radnog vremena 	<ul style="list-style-type: none"> - Puna zaposlenost - Stabilnost cijena - Poboљшanje bilance plaćanja

Izvor: izrada autora prema: Crkvenac, M. (1997). Ekonomska politika. Zagreb: Informator.

Tablica 1. prikazuje podjelu ciljeva ekonomske politike na dugoročne i kratkoročne. Dugoročni ciljevi su usmjereni na ostvarivanje dugoročnih ciljeva i dijele se na glavne i sporedne, te imamo kratkoročne koji predstavljaju kratkoročne ciljeve kao npr. kratkoročna potreba zaštite deviznih rezervi.

Prema Crkvencu (1997; 12) je važno dodatno naglasiti kako u današnje doba:

- Pitanje zaposlenosti u većoj mjeri vezano uz ciljeve, nego što proizlazi iz klasifikacije
- Isti zaključak može se potegnuti i na pitanje cijena
- Uz stabilnost cijena treba govoriti i o makroekonomskoj stabilnosti (uz cijene se odnose i na tečaj, porezne stope, kamate i druge uvjete privređivanja)
- Uz ekspanziju proizvodnje se trebaju naglašavati i ciljevi koji se odnose na efikasnost (efikasnost sredstava, proizvodnost rada, efikasnost investicija, tehnički napredak) kao i na strukturne i druge kvalitativne značajke, zbog kojih i razlikujemo rast i razvoj.

- Za ekonomsku politiku je pitanje stanovništva (broj, struktura i drugo) temeljno a ne sporedno pitanje
- Regionalna politika i njezini ciljevi su zanemareni
- U navedenoj klasifikaciji nedostaje pitanje korištenja i zaštite okoliša, kulturnih i drugih vrijednosti, što se vežu uz suvremeni pojam trajnog razvitka

5.2 Nositelji ekonomske politike

Prema Jurkoviću (2002;185) su nositelji ekonomske politike svi oni subjekti (organi) koji utječu neposredno na izbor (utvrđivanje) i postizanje ciljeva ekonomske politike. To su najčešće razna državna i kvazi državna tijela (središnja banka, središnje i lokalne vlade, organizacije osiguranja, itd.) Među nositeljima ekonomske politike svrstavaju se i političke stranke, interesne grupe i razne međunarodne organizacije koje same donose ekonomske odluke ili imaju utjecaj na donošenje odluka u zemljama članica.

Nositelji ekonomske politike prema Crkvencu (1998;13) su svi subjekti i njihova tijela koji sami ili neposredno sudjeluju u utvrđivanju, ostvarivanju i izboru prioriteta ciljeva ekonomske politike. Oni prema autoru imaju:

- a) mogućnosti prisile
- b) ustavna zadaća svake države je da brine o općem stanju i kretanju te zadovoljavanju zajedničkih potreba
- c) odgovorni su za sve mjere koje poduzimaju te njihove rezultate

Osnovna obilježja nositelja ekonomske politike jesu:

- 1) definirani interes
- 2) sposobnost odlučivanja od općeg značenja za normalno odvijanje reprodukcije što izvire iz raspolaganja sredstvima, informacijama ili političkim ovlastima
- 3) akcijska sposobnost
- 4) određena samostalnost djelovanja (Jurković P., 2002;185)

Nositelje ekonomske politike dijelimo na:

- nositelje odlučivanja odnosno posredne nositelje a to su: ministarstva i drugi organi, Vlada, centralna banka, županijska i lokalna državna vlast- Hrvatska narodna banka, javna uprava, državni sabor
- nositelji utjecaja odnosno neposredni nositelji a to su: Stranke, sindikati, udruge, masmediji, znanstvenici, fondovi, međunarodne organizacije, osiguranja

6. Instrumenti i mjere ekonomske politike

Instrumenti ekonomske politike su alati kojima nositelji ekonomske politike ostvaruju makroekonomske ciljeve.

Prema Crkvencu (1997;14) se ekonomska politika pri ostvarivanju ustanovljenih ciljeva služi određenim sredstvima, mjerama i instrumentima. Tako se u ostvarivanju cilja može poslužiti monetarnom politikom koja koristi veći broj instrumenata od kojih je najčešći kamatna stopa. Važno je naglasiti kako pojedini autori te praksa i šira javnost pojmove sredstvo, instrument i mjera ekonomske politike koriste kao sinonim.

Sredstava, instrumenti ekonomske politike se svrstavaju u pet skupina:

1. monetarne politike
2. fiskalne politike
3. politike ekonomskih odnosa sa inozemstvom (vanjskotrgovinske politike)
4. politike dohodaka i cijena
5. politika cijena

Kada govorimo o instrumentima ekonomske politike onda se pod obično i podrazumijevaju mjere ekonomske politike. Mjere ekonomske politike koriste jedan određeni instrument u određeno vrijeme kako bi ostvarili jedan ili više ustanovljenih ciljeva. One se svode na ukidanje jednog postojećeg instrumenta i uvođenje novoga, npr. redukcija ili povišenje kamatne stope ili porezne stope.

Dijelimo ih na opće i posebne. Opće koje utječu na sve gospodarske subjekte (npr. propisi u obračunskom sustavu, tečaj nacionalne valute, ekonomska stopa, i sl.) a posebne se tiču isključivo pojedinih gospodarskih djelatnosti ili područja unutar njih. Nazivamo ih još horizontalnim (opće) i vertikalnim ili selektivnim (posebne).

6.1. Monetarna politika

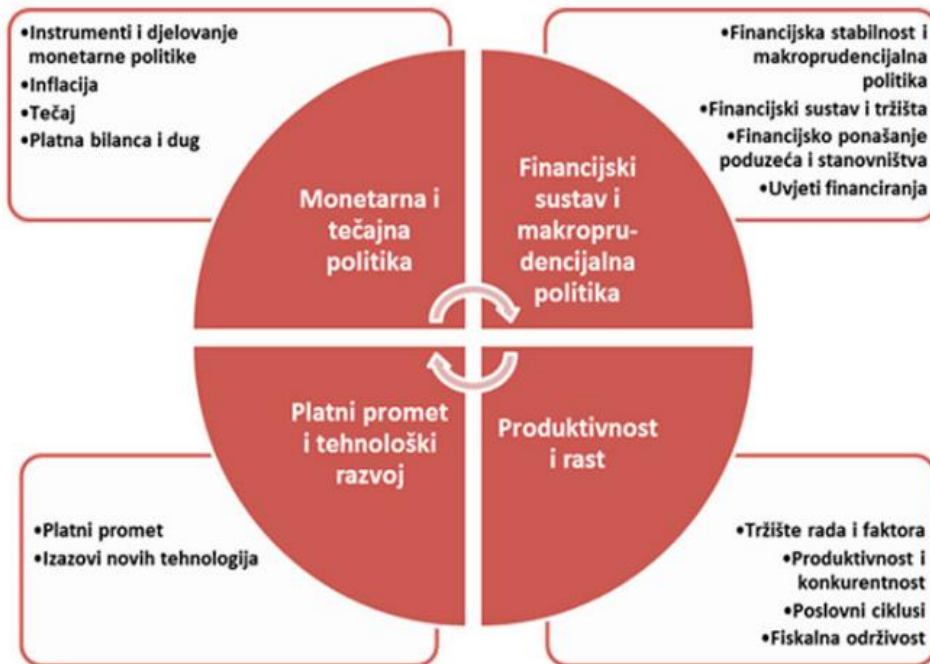
Prema Ivančeviću i Percu (2017;89) monetarna se politika bavi novcem kao sredstvom razmjene, proučavanjem komponenti novčane mase te uzrocima njihove veličine. Provode ju središnja banka koja određuje ponudu novca te financijske uvjete tako što povećava ili smanjuje kamatne stope i na taj način utječe na potrošnju u različitim sektorima. Glavna pitanja kojima se monetarna politika bavi su vezana za novčanu stabilnost i odraz kretanja novca na gospodarsku stabilnost i razvoj, pa je tako i reguliranje novca u opticaju značajan u ostvarivanju tih ciljeva.

Prema Crkvencu (1997;11) za monetarnu politiku ključna je središnja banka (u nas Narodna banka Hrvatske). Ona monetarnim mehanizmima može uz rješenja iz drugih područja ekonomske politike utjecati na dinamiku i kvalitetu, korištenje resursa i kretanje standarda. Njezina glavna zadaća je uskladiti tokove novca s ciljevima i potrebama gospodarskog razvoja, stabilizirati nacionalnu valutu te dugoročno uskladiti platnu i deviznu bilancu, odnosno osigurava likvidnost i ravnotežu u međunarodnim plaćanjima.

Prema Crkvencu (1997;131) monetarna politika je podijeljena na:

- ekspanzivnu- koristi se kod pada proizvodnje i zaposlenosti ekspanzijom novca i kredita. Teži poticanju potrošnje i investicija odnosno porastu povećanja zaposlenosti i realnog dohotka.
- restriktivna- djeluje indirektno na razinu cijena. Smanjenjem kreditne mase i njihovim povlačenjem se prije svega djeluje na potrošnju, likvidnost i dohodak, a tek naknadno na razinu cijena. Kod bankarskih sustava smanjuje aktivnost kredita, u privredi se osjeća manjak količine novca.

Slika 1: Prioritetna područja Istraživanja Hrvatske narodne banke

Izvor: Preuzeto u cijelosti: <https://www.hnb.hr/-/istrazivanja-bitna-podloga-za-donosenje-odluka-monetarne-politike> (pristupljeno 29.07.2022)

Slika 1 prikazuje da su prioritetna područja koja se istražuju u Hrvatskoj narodnoj banci tečajna i monetarna politika, makroprudencijalna politika i financijski sustav, tehnološki razvoj i platni promet te produktivnost i rast.

Instrumenti monetarne politike:

1. eskontna stopa- prema Ferencaku (2003;357-358) eskontna odnosno diskontna stopa predstavlja kamatnu stopu koju odobrava centralna banka ostalim bankama. Centralna banka takvu vrstu zajma može učiniti skupom na način da povećava eskontnu stopu, te na taj način obeshrabruje banke da tako povećavaju svoju rezervu. Ovo, međutim, smanjuje kreditnu sposobnost banaka. Valja naglasiti da rast eskontne stope također djeluje u smislu povećanja aktivnih kamatnih stopa banaka. Ovo također dovodi do smanjenja kreditne aktivnosti.
2. stopa obvezne rezerve- određivanjem visine obvezatne rezerve emisiona banka ograničava poslovnim bankama da slobodno raspolaže dijelom svojih sredstava. Postotak vlastitih sredstava koji odgovara stopi obvezne rezerve moraju poslovne banke izdvojiti na poseban račun. Za taj iznos smanjuje se njihov kreditni potencijal.

Time se smanjuje i količina novca u optjecaju. Svako povećanje stope obvezne rezerve smanjuje količinu novca u optjecaju i obrnuto. (Crkvenac M., 1997:122)

3. operacije na otvorenom tržištu – Prema Ferenčaku (2003;353) ove operacije su najснаžнији i најчешћи instrumenti monetarne politike. Radi se kupovini i prodaji državnih vrijednosnih papira centralne banke kako bi utjecala na monetarnu bazu i tako djelovala na količinu novca u optjecaju.

6.2. Fiskalna politika

Fiskalna politika je usmjerena na korištenje instrumenata javnih (ponekad se nazivaju državnima ili pak društvenima) prihoda i rashoda, kao instrumenata financiranja općih ili zajedničkih potreba, kojima se ostvaruju širi ciljevi ekonomske politike. (Crkvenac M., 1997;135)

Prema Obradoviću i Tici (2016; 291-292) osnovne funkcije fiskalne politike su:

- alokacija- posredstvom državnog proračuna se iz ukupno raspoloživih sredstava izdvajaju sredstva za javne potrebe (npr. izgradnja auto-cesta, nacionalna obrana, i sl.) te se na taj način raspodjeljuju na zajedničku i ostalu potrošnju. Ova funkcija se svodi na financiranje ponude javnih usluga i dobara.
- distribucija- preraspodjelom dohotka i bogatstva se omogućava pravednija raspodjela u društveno prihvatljivijim granicama, što se naročito odnosi na jednoliku socijalnu distribuciju javne potrošnje (npr. besplatnih obrazovnih i zdravstvenih usluga te putem socijalne pomoći)
- stabilizacija- vođenje anticiklične fiskalne politike s ciljem održavanja pune zaposlenosti, zadovoljavajućeg stupnja stabilnosti cijena, odgovarajuće stope privrednog rasta.

Sukladno svemu navedenom glavni ciljevi fiskalne politike su: puna zaposlenost, poticanje proizvodnje i privrednog rasta, stabilnost cijena (niska inflacija), preraspodjela dohotka i bogatstva i ostvarivanje eksterne ravnoteže.

Prema Crkvencu (1997;136-137) Mjere fiskalne politike svode se na promjenu postojećeg ili uvođenje nekog novog instrumenta. Promjene u visini i vrsti javnih prihoda i rashoda provode se primjenom:

- 1) automatskog stabilizatora- automatski stabilizator podrazumijeva one javne prihode i rashode koji neposredno utječu na državu, djeluje na promjene u privatnoj sferi i time smanjuje učinke promjene ukupne ponude i potražnje. Najvažniji je porez na dohodak (smanjuje mogućnost porasta nacionalnog dohotka u fazi poleta i pada dohotka u recesiji)
- 2) formule elastičnosti- podrazumijevaju se mjere usmjerene na uklanjanje uzroka i posljedica poremećaja u gospodarstvu.
- 3) diskrecijskih mjera- diskrecijske mjere su u fiskalnoj politici ipak jedne od najvažnijih mjera. Predstavljaju mjere koje nadležna državna tijela prema vlastitoj procjeni poduzimaju a koje nisu utvrđena unaprijed.

Najvažniji instrumenti fiskalne politike su: carine, porezi, pristojbe i javni zajmovi, doprinosi, čijim korištenjem država utječe na ukupne privredne troškove.

6.3. Politika ekonomskih odnosa sa inozemstvom (vanjskotrgovinska politika)

Prema Crkvencu (1997;163) su ekonomski odnosi prema inozemstvu jedan od naj značajnih čimbenika i uvjeta ukupnog razvoja neke države. Osobito su važni za manje države. Kako one zbog svoje veličine ne mogu bitnije utjecati na globalne tijekove za njih je niz varijabli egzogeno zadan, osobito izvoz.

Suvremeno je gospodarstvo tržišno. Tržište za svaku ekonomiju je svjetsko tržište. Bez sudjelovanja u njemu je nemoguća veća prodaja određenih proizvoda, participacija u novim rješenjima i tehničkom progresu. Bez toga nisu u stanju povećavati ukupnu konkurentnost, efikasnost i blagostanje.

Prema Crkvencu (1997;168) međuovisnost između gospodarskog razvoja i vanjskotrgovinske ravnoteže definiramo kao zahtjev za simultanim održavanjem unutarnje i vanjske ravnoteže, pri stabilnom deviznom tečaju, i to u uvjetima kad osnovni cilj politike razvoja predstavlja dinamiziranje gospodarskog razvoja uz punu zaposlenost i stabilnost cijena na domaćem tržištu. Za unutarnju ravnotežu navodi kako kod nje nema opće nezaposlenosti niti viših inflatornih tendencija, a za vanjsku kao ravnotežu platne bilance, pri čemu njezino održavanje mora biti praćeno stabilnim ili neznatno oscilirajućim deviznim tečajevima.

6.4. Politika dohodaka

Prema Crkvencu (1997;190) teorije o dohotku se standardno dijele na teorije izvora gdje se dohodak definira prema nekim zajedničkim ekonomskim karakteristikama i na teoriju vremena, koja definira dohodak kao razliku u imovini između početnog i krajnjeg stanja.

Teorija izvora:

1. Teorija potrošnog fonda- dohodak je ona količina dobara koju pojedinac potroši u određenom vremenu u podmirivanju svojih obaveza, a da pri tome ne pogoršava svoje imovinsko stanje
2. Teorija periodičnosti- redovito ponavljanje dohotka u određenim vremenskim razmacima
3. Teorija izvora- čisti prihodi koji pritječu nekoj fizičkoj ili pravnoj osobi iz izvora čija je trajnost sigurna
4. Teorija proizvodnje- pritjecanje dohotka iz neke privredne djelatnosti
5. Teorija prihoda- svota svih prihoda koji nekoj osobi u jednom privrednom razdoblju pritječu

Teorija vremena:

- a) Dohodak od rada: dodaci i nadnice, dodatak od poduzetništva, ostale vrste dohoda od rada
- b) Dohodak od imovine: dividende, rente, kamate
- c) Transferna primanja: osiguranje od slučaja nezaposlenosti, socijalno osiguranje

- dohodak od rada čini većinu onog što zovemo plaće, dok je dohodak od imovine posebice važan za grupe s visokim dohotkom.

- nadnice su cijena rada, renta je cijena zemlje i kamata je cijena kapitala

6.5. Politika tržišta i cijena

Prema Crkvencu (1997; 200-201) usporedno gospodarskom napretku i proizvodnji razvijala se raspodjela i razmjena. Na putu prema razvitku tržišta, od monopola, teorije ograničene konkurencije, duopola i oligopola razvijala se i odgovarajuća državna intervencija, politika u području tržišta i cijena.

Intervencije države i politika tržišta i cijena važna je zbog toga da funkcije cijena mogu doći do izražaja, a one su:

1. koordinacijska- koordiniranje odluka velikog broja nezavisnih ekonomskih subjekata
2. informacijska- proizvođači kroz promjenu cijena dobivaju informacije o promjenama preferencija potrošača
3. alokacijska- proizvođačima pomažu cijene kako bi odredili koliko će sredstava alocirati u pojedine proizvodne faktore kako bi ostvarili maksimalnu količinu proizvoda
4. razvojna- investitori dobivaju informacije u što ulagati kroz očekivanja o budućem kretanju cijena pojedinih dobara
5. motivacijska- one su u stanju motivirati ekonomske subjekte na rad, investicije, na optimalnu uporabu oskudnih proizvodnih faktora od strane proizvođača
6. redistribucijska- ostvaruje se intervencijom u sustav cijena (skup cijena koji egzistira u privredi pod djelovanjem, zakona vrijednosti, odnosno zakona ponude i potražnje)

7. Inflacija i utjecaj inflacije na cijene

Inflacija je prema Crkvencu (1997, 269-270) proces kontinuiranog rasta cijena te navodi kako su tri klasična objašnjenja inflacije u teoriji i otuda tri vrste inflacije: potražna, strukturna i troškovna inflacija.

- potražna inflacija- rast cijena je monetarni problem koji je uzrokovan prevelikom novčanom količinom u odnosu na raspoloživu robu. Fleksibilnost cijena i konkurentnost privrede, te vrlo brza reagiranja i prilagođavanja ekonomskih subjekata značajkama smjenjujućih ekonomskih situacija osnovne su pretpostavke tog koncepta inflacije.

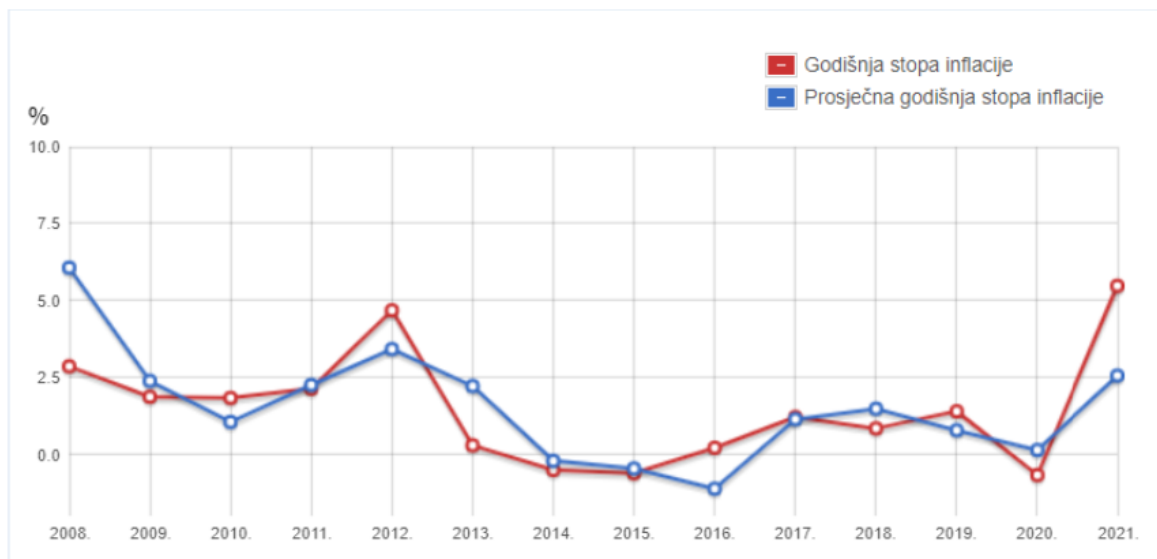
- strukturna inflacija- javlja se kada su svi proizvodni faktori iskorišteni, a da pri tome potražnja i dalje raste. Do strukturnih inflacija dolazi također kada neki proizvodni faktori nisu dovoljno iskorišteni zbog nedostatka drugih proizvodnih faktora kao npr. nedovoljna zaposlenost zbog nedostatka sredstava rada i predmeta rada. U ovom slučaju očito je da svi proizvodni faktori nisu potpuno iskorišteni zbog strukturnih neusklađenosti i ograničene supstitabilnosti faktora. Dakle inflacija koja proizlazi iz strukturnih neusklađenosti označava se kao strukturna inflacija.

- troškovna inflacija- uočeno je u istraživanju privrednih ciklusa da cijene dalje rastu i u razdobljima depresije kada su svi proizvodni faktori nedovoljno iskorišteni. Tada je zaključeno da inflaciju može izazvati povećanje troškova, pri čemu novčana emisija nema u tom porastu cijena bitniji udio.

7.1 Problemi hrvatskog gospodarstva

Kako je pandemija COVID-a dovela do poremećaja u međunarodnom lancu opskrbe, pogotovo energenata poput nafte, električne energije i plina došlo je do značajne inflacije na tržištima diljem svijeta. Stopa inflacije u Hrvatskoj trenutno je na 5,5%, ali s tendencijom daljeg rasta, kako se međunarodna tržišta sve više destabiliziraju.

Grafikon 3. Grafikon godišnjih i prosječnih godišnjih stopa inflacije od 2008. do 2021.

Izvor: preuzeto u cijelosti- <https://web.dzs.hr/calcinfl.htm> , (pristupljeno: 03.08.2022)

Grafikon 3. prikazuje usporedbu godišnje i prosječne godišnje stope inflacije od 2008. godine do 2021. godine, te povećanje koje dolazi zbog izbijanja pandemije COVID-a.

Kupovna moć potrošača je sve manja pa tako ujedno i utječe na životni standard građana, s obzirom na to da povećanje plaća ne prati trenutne stope inflacije. Hrvatska je Vlada već u jesen 2021. zamrzнула maloprodajne cijene goriva zbog galopirajućeg rasta cijena goriva kako bi obranila životni standard, no taj je moratorij prestao u prosincu 2021., a cijene goriva su nastavile rasti, što je sve više utjecalo na rast cijena robe i usluga na tržištu.

Hrvatska vlada je u nesposobnosti da regulira i utječe na negativne utjecaje pandemije i tokove međunarodnog tržišta u malom gospodarstvu pokušavala pripremiti građane već početkom godine da će od 1. travnja cijene energenata (plina i struje) značajno porasti, te da će kućanstva trpjeti ozbiljan udarac za njihov proračun, prvenstveno po cijeni usluga grijanja i struje, a time i po cijeni namirnica, što su sve osnovni životni troškovi koje će građani vrlo teško prihvatiti.

Uzevši u obzir sva nedavna događanja i sve veći pritisak na građane u smislu povećanja cijena svih osnovnih životnih potreba za očekivati je da će 2022. biti i godina većih političkih i društvenih previranja, prosvjeda i drugih manifestacija nezadovoljstva najširih društvenih slojeva.

Kako 2022. mnogi ekonomski stručnjaci i politički akteri ocjenjuju godinom oporavka, zbog velikog gospodarskog rasta u 2021. (zahvaljujući uspješnoj turističkoj sezoni), a 2022. je već treća pandemijska godina, građani imaju puno veća očekivanja od Vlada da hrvatsko društvo vrati u 'normalno' stanje prije krize. No, nakon vrhunca pandemijske krize uzrokovane mikronskom varijantom virusa SARS-CoV-2, nastupila je još veća gospodarska kriza uzrokovana ratom u Ukrajini.

Grafikon 4: Godišnji indeks cijena

G-2. GODIŠNJI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA OD TRAVNJA 2002. DO TRAVNJA 2022.

Izvor- preuzeto u cijelosti (<https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29176>), pristupljeno: 24.07.2022

Grafikon 4. prikazuje godišnji indeks potrošačkih cijena od travnja 2002. godine do travnja 2022. godine, odnosno povećanje koje je nastupilo povećanjem cijena energenata i sirovina.

Ubrzavanjem potrošačke inflacije uzrokovane ratom u Ukrajini prvenstveno je došlo zbog poskupljenja energenata i prehrambenih sirovina. Cijena prirodnog plina je i prije izbijanja rata snažno porasla zbog slabije opskrbe od uobičajene, a dodatno je poskupila i sirova nafta od početka rata. Poskupilo je i niz drugih sirovina kao npr. suncokret, ječam, ugljen, umjetna gnojiva, pšenica i sl. od kraja veljače 2022. godine zbog poremećaja u opskrbi iz Rusije i Ukrajine. Smanjenje ponude tih proizvoda znatno su povećale cijene prehrambenih proizvoda na svjetskom tržištu. Rusija je također jedan od velikih opskrbljivača metala (željezo, čelik i obojeni metali) velikom broju drugih zemalja te je uvođenje mjera i sankcija uveliko otežalo trgovinu i platni promet što je rezultiralo povećanjem cijena metala u svijetu.

Cijene sirovina na tržištu od početka rata se trenutačno odrazilo na inflaciju potrošačkih cijena diljem Europe, pa tako i u Hrvatskoj. Nakon sukoba su se cijene sirovina kao važnom elementu projekcije inflacije pogoršale. Procijenjeni rast cijena nafte za 2022. godinu se tako udvostručio neposredno nakon početka invazije na Ukrajinu (s 25% na 50% rasta na godišnjoj razini), a ubrzo nakon toga i očekivano porast cijena ostalih sirovina (s 0% na 11% rasta na godišnjoj razini). Može se reći kako se trenutni učinak rata u Ukrajini očitovao i u povećanju prosječne godišnje inflacije potrošačkih cijena u 2022. godini za nešto manje od 1 postotnog boda.

Najveće povećanje ocjenjenog učinka na prosječni godišnji rast se dogodio kod rasta cijena energije koji se odmah povećava za 1,5 postotnih bodova, dok je taj postotak kod hrane otprilike 1 postotni bod. Iako su se cijene plina povećavale i prije početka rata, cijene nafte i sirovina su se nastavile povećavati te su tako porasle i više od inicijalnih očekivanja, te je izgledno da je ukupan učinak na inflaciju potrošačkih cijena i veći.

Porast inflacije potrošačkih cijena uzrokovane ratom se različitim intenzitetom priljeva diljem Europe. Potrošačke cijene u Hrvatskoj su manje izražene u usporedbi sa drugim zemljama Europske unije, dijelom zbog manje ovisnosti Hrvatske o uvozu energije i sirovina iz Rusije i Ukrajine od drugih zemalja. Nasuprot tome, porast cijena hrane je viši u odnosu na prosjek zemalja članica, iako ne odstupa od kretanja u zemljama srednje i istočne Europe. To nastupa kao rezultat relativno velikog udjela hrane u potrošačkoj košarici koja se rabi za izračun inflacije, kao i malo snažnijeg porasta tih cijena.

Cijene energenata i drugih sirovina znatno su se povećali od izbijanja rata u Ukrajini, te su i dalje prisutni rizici od dodatnog povećanja koji ovise o tijeku rata i eventualnom uvođenju novih sankcija. Stoga je i HNB od izbijanja sukoba višestruko revidirala projekcije kretanja inflacije, pa se trenutno očekuje prosječna inflacija na razini od 9%. Pa se tako očekuje postupno smanjenje cijena sirovina prema kraju projekcijskog horizonta.

No s trajanjem rata povećava se i poremećaj opskrbe pogođenih područja, a eventualno uvođenje novih sankcija bi moglo dodatno smanjiti ponudu mnogih sirovina te tako potaknuti daljnji rast cijena na tržištu. Zbog toga su i dalje naglašeni rizici ostvarenja aktualne projekcije inflacije.

8. Ekonomski izgledi RH

Višegodišnje upravljanje makroekonomskom i fiskalnom politikom u razdobljima prije krize uzrokovanom pandemijom koronavirusa dovelo je do mogućnosti brzog djelovanja u očuvanju zaposlenosti i održavanju ekonomske aktivnosti. Tako je 2021. godine gospodarstvo ostvarilo rast od 10,2%, što upućuje na otpornost hrvatskog gospodarstva i privatnog sektora, unatoč kretanjima cijena uslijed prekida u dobavnim lancima opskrbe i rastućim cijenama energenata. Takva ekonomska politika je prepoznata od strane međunarodnih financijskih institucija kao i kreditnih agencija podignuvši ocjenu Republike Hrvatske. Primjerice 2021. godine je RH prema agenciji Fitch ostvarila ocjenu BBB (adekvatna kreditna kvaliteta) uz pozitivne izgleda. Pozitivne ocjene se temelje i na strateškim nacionalnim ciljevima ulaska u europodručje te Schengenskog prostora, koji se očekuju u narednom razdoblju. Tako su u ožujku 2022. godine ispunjeni svi preduvjeti i dogovorene mjere s institucijama i državama članicama europodručja pri ulasku RH u ERM II (europski tečajni mehanizam) mehanizam. Kao poticajni čimbenik treba pridodati i činjenicu da je Hrvatska jedna od najvećih korisnika paketa EU sredstava, čime se postavljaju temelji za snažne ulagačke zamahe. Time je važno istaknuti i uspješan početak provedbe Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (u daljnjem tekstu: NPOO) čijim je odobrenjem od strane Europske komisije i Vijeća EU Hrvatska na raspolaganje dobila 6,3 milijarde eura bespovratnih sredstava u okviru instrumenta EU nove generacije. Ovime se potiču strukturne reforme, osobito zelena i digitalna tranzicija te reforme u području znanosti, obrazovanja, inovacija i tržišta rada kojima se jača rast, otpornost i konkurentnost hrvatskog gospodarstva.

U toku 2022. godine Vlada RH planira nastaviti sanirati zdravstvene i društveno-ekonomske posljedice pandemije te intenzivniju obnovu potresom pogođenih područja Zagreba, Petrinje i okolice. No, pojavili su se novi izazovi i poremećaji u opskrbnim lancima, nestabilnost financijskog tržišta, a sve je to u kontekstu rastućih inflatornih pritisaka, što rezultira snažnim izazovima u kreiranju ekonomske pa tako ijedno i fiskalne politike. U ovom makroekonomskom okviru očekuje se da će nakon rasta BDP-a od 3,0% u 2022., rast opet ubrzati na 4,4% u 2023. godini. Tijekom srednjoročnog razdoblja očekuje se nastavak rasta gospodarske aktivnosti po usporavajućoj dinamici od 2,7% u 2024. te 2,5% u 2025. godini.

U ožujku je Vlada donijela niz mjera prateći dinamiku rasta cijena kako bi ublažila rast cijena do kojih je došlo poskupljenjem energenata. Iako nisu u mogućnosti potpuno neutralizirati inflatorne pritiske, nastojat će ublažiti učinak koji oni imaju na životni standard građana.

U 2022. godini se očekuje ubrzanje inflacije potrošačkih cijena na razinu od 7,8%, koja će potom u 2023. godini usporiti na 3,7%. Vlada u okviru fiskalne politike planira prelazak s poticajnog smjera ukupne fiskalne politike na neutralan odnosno tzv. fiskalnog impulsa iz ekspanzivnog prema neutralnom. Stoga će i dalje ulagati napore u polako smanjenje javnog duga te oporavku s potencijalnim rastom. Spomenute reforme provodit će se kroz projekte financirane EU sredstvima putem Mehanizma za oporavak i otpornost kao i strukturnih fondova te Fonda solidarnosti. Nadalje će se fiskalna konsolidacija provodit kroz poboljšanje strukture rashoda uz očuvanje investicija, osobito u zelenoj i digitalnoj tranziciji. S toga će fiskalna kretanja kako na prihodnoj tako i na rashodnoj strani proračuna u narednom razdoblju rezultirat postupnim smanjenjem proračunskog manjka s 2,9% BDP-a u 2021. na 2,8% BDP-a u 2022 godini. U 2023. i 2024. godini manjak proračuna opće države predviđa se na razini od 1,6% BDP-a, a u 2025. na razini od 1,2% BDP-a.

Udio javnog duga u nominalnoj vrijednosti bruto domaćeg proizvoda smanjivat će se godišnje po prosječnoj stopi od 3,1 postotna boda, odnosno sa 76,2% BDP-a u 2022. na 71,7% BDP-a u 2023., 68,9% BDP-a u 2024. te na 66,9% BDP-a u 2025. godini.

8.1. Eurozona

Sve su članice Europske unije dio ekonomske i monetarne unije (EMU) te s toga usklađuju svoje ekonomske politike u pridonosenju ekonomskih ciljeva EU-a. Tako su trenutno 19 država članica krenule korak dalje te su zamijenile svoje nacionalne valute za jedinstvenu valutu- euro. Te članice čine europodručje (eurozonu).

Da bi postale dio europodručja, članice EU-a moraju ispuniti takozvane „konvergencijske kriterije“. Tako su 1992. godine Ugovorom iz Maastrichta dogovoreni obvezujući gospodarski i pravni uvjeti a nazivaju se i „kriteriji iz Maastrichta“. Sve su članice EU-a, osim Danske, morale uvesti euro i pristupiti europodručju čim ispune navedene uvjete.

Konkretni rokovi za ulazak u europodručje nisu utvrđeni u Ugovoru, već članice samostalno trebaju razviti strategije s kojima će ispuniti uvjete potrebne za uvođenje eura. Europska komisija i Europska središnja banka potom zajednički odlučuju dali su države kandidati ispunili uvjete za uvođenje eura te objavljuju zaključke u svojim izvješćima. Ta izvješća dodatno ratificira Vijeće ECOFIN u savjetovanju s Parlamentom i čelnicima država. Ako je rezultat pozitivan, postupak uvođenja može započeti.

8.2. Ulazak Hrvatske u eurozonu

Europska komisija je 01.06.2022. zaključila da je Hrvatska spremna za uvođenje eura od 1. siječnja 2023., čime se broj država članica europodručja povećava na dvadeset.

Grafikon 5. Republika Hrvatska i kriteriji za ispunjavanje uvođenja eura

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.*
Stabilnost cijena	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Stabilnost tečaja** (ERM II)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	+	+
Proračunski saldo***	-	-	+	+	+	+	+	+	+
Javni dug***	-	-	+	+	+	+	+	+	+
Dugoročne kamatne stope	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Izvor: https://www.hnb.hr/documents/20182/4094556/hn08062022_prezentacija.pdf/3da70527-3b04-4465-a45e-f209c79c8290?t=1654690979750, preuzeto u cijelosti, (pristupljeno 06.08.2022)

Grafikon 5. prikazuje kako je Hrvatska kroz godine ispunjavala uvjete potrebne za ulazak u eurozonu. Podatci se odnose na referentna razdoblja iz konvergencije za 2022. godinu. Za 2020. godinu kod kriterija proračunskog salda i javnog duga stoji oznaka „+” usprkos premašivanju referentnih vrijednosti jer su u ožujku 2020. zbog pandemije suspendirana fiskalna pravila.

To je navedeno u Izvješću o konvergenciji za 2022., u kojem se ocjenjuje napredak koji su Češka, Bugarska, Hrvatska, Poljska, Mađarska, Švedska i Rumunjska ostvarile prema putu uvođenja eura. Radi se o sedam članica izvan europodručja koje su se pravno obvezale da će uvesti euro. U izvješću se zaključuje da:

1. samo Hrvatska i Švedska ispunjavaju kriterij stabilnosti cijena
2. sve članice ispunjavaju kriterij javnih financija, osim Rumunjske, koja je jedina članica na koju se primjenjuje postupak u slučaju prekomjernog deficita
3. Bugarska i Hrvatska ispunjavaju kriterij deviznog tečaja
4. Bugarska, Hrvatska, Češka i Švedska ispunjavaju kriterij dugoročnih kamatnih stopa.

Utvrđeno je da Hrvatska ispunjava četiri nominalna konvergenijska kriterija te se njezino zakonodavstvo u potpunosti uskladilo sa zahtjevima Ugovora i Statuta Europskog sustava središnjih banaka/ESB-a.

Ocjena Komisije je dopunjena izvješćem o konvergenciji Europske središnje banke (ESB), koje je također objavljeno 01.06.2022.

S obzirom na ocjenu Komisije te svim dodatnim čimbenicima relevantnim za gospodarsku integraciju i konvergenciju, uključujući razvoj platnih bilanci i integraciju tržišta proizvoda i rada te financijskih tržišta, Komisija smatra da Hrvatska ispunjava uvjete za uvođenje eura. Stoga je donesen prijedlog odluke i prijedlog uredbe Vijeća o uvođenju eura kao službenu valutu u Hrvatskoj.

Isto tako se navodi i da nacionalno zakonodavstvo u području monetarne politike ni u jednoj ispitanoj državi članici izvan europodručja osim Hrvatske nije u potpunosti usklađeno sa propisima EMU-a i Statutom Europskog sustava središnjih banaka/ESB-a.

Komisija je ispitala i dodatne čimbenike iz Ugovora koji se trebaju uzeti u obzir u ocjeni održivosti konvergencije. Iz te je analize vidljivo da su ispitane države članice općenito dobro gospodarski i financijski integrirane u EU. Međutim neke od njih još imaju makroekonomske slabosti i/ili se suočavaju s izazovima u pogledu poslovnog okruženja i institucionalnog okvira, što bi moglo ugroziti održivost procesa konvergencije.

8.3. Prednosti eura

Euro svim pojedincima, poduzećima i gospodarstvima različitih zemalja koje se njime služe nudi brojne prednosti:

- lakoću u uspoređivanju cijena među zemljama, čime se stimulira tržišno natjecanje među poduzećima koja ide u korist potrošača
- stabilnost cijena
- zahvaljujući euru poduzeća lakše, jeftinije i sigurnije kupuju i prodaju u cijelom europodručju i trguju s ostatkom svijeta
- poboljšava gospodarski rast i stabilnost
- bolju integraciju te stoga učinkovitije financijsko tržište
- veći utjecaj na svjetsko gospodarstvo
- opipljiv simbol europskog identiteta.

Mnoge od navedenih prednosti su međusobno povezane. Gospodarska stabilnost pogoduje državama članicama u planiranju za budućnost, njome se smanjuje nesigurnost pa time potiče poduzeća na ulaganja, građani imaju mogućnost zaposliti se na bolja radna mjesta.

S eurom se ostvaruju te prednosti u smislu da su nestali troškovi fluktuacije deviznog tečaja unutar europodručja. Potrošači i poduzeća u europodručju pošteđeni su skupih promjena cijena koja se naplaćuju na valutnim tržištima, te je prije eura dolazilo do dodatnih troškova prilikom mijenjanja valuta, a prekogranične transakcije su bile rizične i nedovoljno transparentne. Uvođenjem jedinstvene valute među državama dovelo je do pojednostavljenja u poslovanju i ulaganju.

Euro predstavlja i prednosti na globalnoj razini u smislu kako je jedinstvena valuta koju zemlje u europodručju koriste privlačna trećim zemljama u poslovanju, što je doprinijelo trgovini i ulaganjima.

Racionalno gospodarsko upravljanje je dovelo do toga da je euro druga najpopularnija rezervna valuta na svijetu. Zbog njegove stabilnosti poduzeća su ga prihvatili kao oblik plaćanja. Time su europska poduzeća pošteđena troškova povezanim s promjenama tečaja te troškovima konverzije u druge valute.

Gospodarska stabilnost europodručja čine ga otpornijim na nagle gospodarske promjene koje nastaju izvan europodručja i narušavanju stabilnosti nacionalnih gospodarstva (rast cijena nafte, previranja na svjetskim valutnim tržištima).

Države europodručja prije svega uživaju u prednostima koje donosi a prije svega gospodarska i fiskalna pravila EU-a uključujući Pakt o rastu i stabilnosti kao ključnu sastavnicu ekonomske i monetarne unije, potičući gospodarsku rast i stabilnost. Tako euro predstavlja ključni mehanizam za maksimalno iskorištavanje prednosti jedinstvenog tržišta, trgovinske politike i političke suradnje.

9. Zaključak

Kao što smo naveli Ekonomske politike predstavljaju najvažniji alat za postizanje gospodarskog rasta i stabilnosti. Provođenjem tih politika vlada nastoji održavati inflaciju stabilnom, povećavati BDP, smanjiti nezaposlenost, stabilnost cijena i sve druge aspekte koje čine stabilno gospodarstvo. Glavni organi zaduženi za provođenje tih politika u Hrvatskoj su Vlada i Hrvatski sabor koji se služe navedenim instrumentima kako bi ostvarili makroekonomske ciljeve. Kao što je navedeno glavni instrumenti su fiskalna politika koja predstavlja ekonomske odluke vlade, odnosno prikupljanje novca u državnu blagajnu i njeno trošenje, te monetarna kojoj je u cilju održati stabilnost cijena dobara i usluga koje kupujemo. Dalje razlikujemo vanjskotrgovinsku politiku koja predstavlja reguliranje područja razmjene roba i usluga sa inozemstvom, te politiku dohotka i cijena kojom se reguliraju nadnice i cijene.

Svijet se brzo mijenja, a te su promjene u posljednje vrijeme ubrzane. Oni utječu na svaki aspekt života, bez obzira na to kakvi su u pojedinom trenutku pokretači ovih promjena. Vezano za to navodimo kako inflacija uzrokovana raznim svjetskim krizama u posljednje dvije godine utječe na inflaciju i rast cijena. Dugoročna ekonomska politika održivog gospodarskog rasta i društvenog razvoja zahtijeva ekonomsku analizu i ekonomsko obrazloženje ovih promjena. Hrvatsko bi gospodarstvo moglo rasti u prosjeku za 3,5 posto godišnje u razdoblju 2022.-2024. Međutim, postoje značajni negativni rizici povezani s ratom u Ukrajini i pandemijom. Očekuje se da će se investicijska aktivnost, potpomognuta priljevom sredstava EU-a, snažno povećati 2022. godine, iako to uvelike ovisi o provedbi vladinih investicijskih planova.

Na kraju su opisane prednosti koje donose uvođenje eura kao službene valute, od povezanosti među članicama do iskorištavanje prednosti jedinstvenog tržišta uz slobodno kretanje robe, usluga i kapitala. Navedeno je kako euro uklanja troškove transakcija, izloženost valutnom riziku, olakšava trgovinu te povećava otpornost gospodarstva na krize.

Literatura

Knjige:

1. Crkvenac, M. (1997). Ekonomska politika - s elementima hrvatskog gospodarstva, Zagreb: Informator.
2. Ferenčak, I. (2003). Počela ekonomike. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku
3. Ivančević, T., Perec, K. (2017). Osnove ekonomije. Zagreb: Visoka poslovna škola Zagreb.
4. Jurković, P. (2002). Javne financije, Zagreb: Masmedia
5. Obradović, A., Tica, J. (2016). Gospodarstvo Hrvatske. Zagreb: Sveučilišna tiskara d.o.o.

Internetski izvori:

1. HNB (2022). Ekonomski i financijski učinci rata u Ukrajini na Hrvatsku
<https://www.hnb.hr/javnost-rada/rat-u-ukrajini> (pristupljeno 02.08.2022)
2. CEE.EU (2022). Croatia economy briefing: A Preview of 2022 Key Economic Events in Croatia: <https://china-cee.eu/2022/02/02/croatia-economy-briefing-a-preview-of-2022-key-economic-events-in-croatia/> (pristupljeno 25.07.2022)
3. Europska unija (2022). Što je europodručje: https://economy.finance.ec.europa.eu/euro/what-euro-area_hr (pristupljeno 07.08.2022)
4. Europska unija (2022). Zemlje koje koriste euro: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/countries-using-euro_hr (pristupljeno 07.08.2022)
5. European Commission (2022). Convergence Report reviews Member States preparedness to join the euro area and paves the way for Croatia's euro adoption on 1 January 2023: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3312 (pristupljeno 07.08.2022)
6. HNB (2022). Istraživanja- bitna podloga za donošenje odluka monetarne politike
<https://www.hnb.hr/-/istrazivanja-bitna-podloga-za-donosenje-odluka-monetarne-politike>
(pristupljeno 01.08.2022)

7. Republika Hrvatska (2022). Program konvergenije Republike Hrvatske za razdoblje 2023.-2025. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2022-croatia-convergence-programme_hr.pdf (pristupljeno 01.08.2022)
8. European Commission (2022). Population: demographic situation, languages and religions, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/croatia/political-and-economic-situation>, (pristupljeno: 27.06.2022)
9. HNB (2022). Inflacijski val i euro: Ne tražimo rješenje tamo gdje ga nema https://www.hnb.hr/documents/20182/4094556/hn08062022_prezentacija.pdf/3da70527-3b04-4465-a45e-f209c79c8290?t=1654690979750 (pristupljeno 09.08.2022)
10. Europska unija (2022). Što su prednosti eura: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/benefits_hr (pristupljeno 08.08.2022)

Popis tablica, grafikona i slika

Grafikoni:

Grafikon 1. Opće kretanje stanovništva Hrvatske 1857-2011.....	4
Grafikon 2. Temelji ekonomske politike.....	6
Grafikon 3. Grafikon godišnjih i prosječnih godišnjih stopa inflacije od 2008. do 2021.....	18
Grafikon 4: Godišnji indeks cijena.....	19
Grafikon 5. Republika Hrvatska i kriteriji za ispunjavanje uvođenja eura	23

Tablice:

Tablica 1. Klasifikacija ciljeva ekonomske politike.....	8
--	---

Slike:

Slika 2: Prioritetna područja Istraživanja Hrvatske narodne banke.....	12
--	----